

LİBERAL PERSPEKTİF YORUM

SAYI: 16, AĞUSTOS 2020

COVID-19 SEBEBİYLE UYGULANAN SOKAĞA ÇIKMA KISITLAMALARI HUKUKA UYGUN MU?

Volkan Aslan

FRIEDRICH NAUMANN
FOUNDATION For Freedom.

Türkiye

LIBERAL PERSPEKTİF YORUM

Sayı: 16, Ağustos 2020

**COVID-19 SEBEBİYLE UYGULANAN SOKAĞA
ÇIKMA KISITLAMALARI HUKUKA UYGUN
MU?**

Volkan Aslan

© Volkan Aslan
© Özgürlük Araştırmaları Derneđi, 2020

Bu çalışmadaki görüşler yazara aittir ve Özgürlük Araştırmaları Derneđi'nin kurumsal görüşünü yansıtmaz.

Bu çalışma Friedrich Naumann Vakfı'nın katkılarıyla hazırlanmıştır.

Özgürlük Araştırmaları Derneđi

Çankaya Mah., Atatürk Bul., No.160 D.10 Çankaya, Ankara

(312) 213 24 00 www.oad.org.tr info@oad.org.tr

[f](https://www.facebook.com/ozgurlukarastirmalari) [ozgurlukarastirmalari](https://www.facebook.com/ozgurlukarastirmalari) [ozgurlukar](https://twitter.com/ozgurlukar)

Tasarım ve Dizgi:
Serbest Kitaplar
serbestkitaplar.com

Volkan Aslan | Dr. Öğr. Üyesi

Lise eğitimini Yeşilköy Anadolu Lisesinde tamamlayan Volkan Aslan 2006 yılında Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesine girmiş ve lisans eğitimini 2011 yılında birincilikle bitirmiştir. Yüksek lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Bölümü'nde 2013 yılında tamamlamıştır. Aynı yıl, yüksek lisans tezi ile ilgili araştırmalarda bulunmak amacıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde 3 ay geçirmiştir. 2017-2018 yılları arasında ise doktora tezi ile ilgili araştırmalarda bulunmak üzere Almanya'nın Heidelberg şehrinde bulunan Max Planck Karşılaştırmalı Kamu Hukuku ve Uluslararası Hukuk Enstitüsünde bir yıl süreyle misafir araştırmacı olarak bulunmuştur. Ardından doktora eğitimini İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Bölümü'nde 2019 yılında tamamlamıştır. 2020 yılında yayımlanan *Karşılaştırmalı Anayasa Hukukunda ve Türkiye'de Devlet Başkanının Kararname Yetkisi* adlı kitabının yanı sıra Türkçe ve İngilizce birçok makale ve kitap bölümü bulunmaktadır. 2011 yılının Eylül ayından bu yana İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Anayasa Hukuku Ana Bilim Dalında çalışmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Giriş	5
1982 Anayasası Uyarınca Temel Hak ve Özgürlüklerin Olağan Dönemde Sınırlandırılmasının Koşulları	6
Potestas Stricte Interpretatur: Yetkiler Dar Yorumlanır	7
Çözüm Ne Olabilir?	11
Kaynakça	12

GİRİŞ

Mart ayından bu yana COVID-19 salgını sebebiyle Türkiye’de genel sokağa çıkma kısıtlamalarının yanı sıra 65 yaş üzeri ve 20 yaş altı olanlar ile kronik rahatsızlığı bulunanlara sokağa çıkma kısıtlamalarının getirilmesi söz konusu olmuştur. Birçoğu İç İşleri Bakanlığının çıkardığı genelgelerle uygulanan ve temel hak ve özgürlükleri önemli ölçüde etkileyen bu kısıtlamaların kanuni dayanağı olarak İl İdaresi Kanunu’nun 11. maddesinin C fıkrası ile Umumi Hıfzısıhha Kanunu’nun 27. ve 72. maddeleri gösterilmiştir. Ancak söz konusu düzenlemelerin sokağa çıkma kısıtlamalarına dayanak olması, 1982 Anayasası’nın öngördüğü anayasal düzen bakımından oldukça sorunludur.

Sokağa çıkma kısıtlamaları 1982 Anayasası’nın 23. maddesinde güvence altına alınan seyahat hürriyetine bir müdahale niteliğindedir. Hatta belirli bir süreyi aşan sokağa çıkma kısıtlamalarının kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına yönelik bir müdahale niteliğinde olduğu da belirtilebilir. Çalışanların işyerlerine gidememesi, öğrencilerin okullara gidememesi, kişilerin sosyal çevrelerinden uzak kalması ve benzer yoksunlukların gösterdiği gibi sokağa çıkma kısıtlamaları ayrıca çalışma hakkı, eğitim hakkı, madde ve manevi varlığı geliştirme hakkı gibi diğer hak ve özgürlükleri de sınırlandırmaktadır.*

1982 Anayasası temel hak ve özgürlükleri sınırlandırma koşullarını olağan dönem ve olağanüstü hâl ilan edilen dönem ayrımı temelinde farklı dü-

* Bkz.: Selin Esen, *Anayasa Hukuku Açısından Dolaşım Özgürlüğü*, Ankara, Yetkin, 2014, s. 71.

Sokağa çıkma kısıtlamaları 1982 Anayasası’nın 23. maddesinde güvence altına alınan seyahat hürriyetine bir müdahale niteliğindedir.

**Özgür
bir
toplum
için...**

Temel hak ve hürriyetlerin olağan dönemlerde sınırlandırılması, sınırlama koşullarının kanunlarla düzenlenmesini gerektirmektedir. Bu çerçevede sınırlamaların Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya yönetmelik gibi düzenleyici işlemlerle öngörülmesi mümkün değildir.

zenlemektedir. Bu çerçevede olağanüstü hâllerde olağan döneme göre sınırlama koşulları esnemekte, kamu gücü kullananların hareket alanı genişlemektedir. Olağanüstü hâlin söz konusu olmadığı olağan dönemlerde ise temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması bakımından çok daha güvenceli koşullar söz konusudur.

COVID-19 sebebiyle olağanüstü koşullar altında yaşadığımız tartışmasız olsa da Mart ayından bu yana 1982 Anayasası'nın öngördüğü şekilde ilân edilmiş bir olağanüstü hâl mevcut değildir. Bu durumda, COVID-19 sebebiyle getirilen sokağa çıkma kısıtlamalarının temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması bakımından olağan dönemlerde gözetilmesi gereken koşullara uygunluğunun incelenmesi gerekmektedir.

1982 ANAYASASI UYARINCA TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİN OLAĞAN DÖNEMDE SINIRLANDIRILMASININ KOŞULLARI

1982 Anayasası'nın 13. maddesi uyarınca, “*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*” Görüldüğü üzere temel hak ve hürriyetlerin olağan dönemlerde sınırlandırılması, sınırlama koşullarının kanunlarla düzenlenmesini gerektirmektedir. Bu çerçevede sınırlamaların Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya yönetmelik gibi düzenleyici işlemlerle öngörülmesi mümkün değildir. Kanunilik ilkesi olarak da adlandırılan bu ilke uyarınca yürütme organı kanunlarda öngörülmeyen bir sınırlamayı uygulayamaz. Yürütme organı yalnızca kanunlarda öngörülen sınırlamaları uygulayıp sınırlamaların ayrıntıları ile ilgili düzenlemeleri yapabilir.*

Kanunilik ilkesi çerçevesinde kanundan anlaşılması gereken, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından yapılan şekli anlamda kanundur. Ancak ilke, kanunun şekli anlamda varlığıyla yetinmemekte, içerik bakımından da belirli özelliklere sahip olmasını gerektirmektedir. Anayasa Mahkemesi de

* Bu sonuç 1982 Anayasası'nın diğer maddelerinde de belirtilmektedir. Örneğin 104. maddenin 17. fıkrasında, Anayasa'nın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevlerin Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenemeyeceği öngörülmektedir.

şekli anlamda kanunun gerekli ancak yetersiz olduğunu belirtmekte, “kanunun kalitesinin” de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz ettiğini kabul etmektedir. Bu bakımdan kanuni düzenleme ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir olmalıdır.^{*} Diğer bir ifadeyle, Anayasa’nın 13. maddesinin aradığı anlamda kanun, “(...) kamu gücünü kullanan organların keyfi davranışlarının önüne geçen ve kişilerin hukuku bilmelerine yardımcı olacak, erişilebilir, öngörülebilir ve kesin nitelikte” olmalıdır.^{**}

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de kanunilik ilkesinin gereklerini benzer şekilde nitelendirmektedir. Bu bakımdan sınırlama getiren kanunun varlığı yeterli değildir, kanun aynı zamanda ulaşılabilir ve öngörülebilir olmalıdır. Mahkemenin oldukça ünlü bir kararında belirttiği üzere, “(...) “kanunla öngörülme” ifadesinden anlaşılması gereken iki gereklilik bulunmaktadır: İlk olarak kanun olabildiğince ulaşılabilir olmalıdır. Diğer deyişle, vatandaşlar belirli bir olaya uygulanabilir nitelikteki hukuk kurallarının varlığı hususunda yeterli bilgiye sahip olmalıdır. İkinci olarak eğer bir norm vatandaşın ne şekilde davranması gerektiğini belirleyeceği açıklıkta değilse normun kanun olarak kabulü mümkün değildir.”^{***}

Görüldüğü üzere hem 1982 Anayasası hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi bakımından, temel hak ve özgürlükler sınırlandırılacaksa bir kanunun varlığı başlı başına yeterli değildir. Kanunda yer alan sınırlamaların açık, öngörülebilir ve kişilerin anlayacakları biçimde hareketlerine yön verir nitelikte olması gerekmektedir. Bu durumda şu soruyu sormak gerekiyor: COVID-19 sebebiyle uygulanan sokağa çıkma kısıtlamaları kanunilik ilkesinin gereklerini karşılıyor mu? Bu sorunun yanıtı aşağıdaki başlık altında aranacaktır.

POTESTAS STRICTE INTERPRETATUR: YETKİLER DAR YORUMLANIR

Sokağa çıkma kısıtlamalarına ilişkin İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılan genelgelerin dayanağı olarak İl İdaresi Kanunu’nun 11. maddesinin C fıkrası ile Umumi Hıfzıssıhha Kanunu’nun 27. ve 72. maddeleri gösterilmektedir.

İl İdaresi Kanunu’nun 11. maddesinin C fıkrası uyarınca,

* Örneğin bkz.: Anayasa Mahkemesi, Bireysel Başvuru, 2017/4483, 13.02.2020.

** Bkz.: Anayasa Mahkemesi, Bireysel Başvuru, 2014/256, 25.06.2014, § 91.

*** *The Sunday Times v. The United Kingdom*, Application No: 6538/74, 26 April 1979, § 49.

Maddede belirli yaş grupları veya şehrin tüm sakinleri için uygulanabilecek bir sokağa çıkma kısıtlamasından bahsedilmemektedir.

“İl sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanması ve önleyici kolluk yetkisi valinin ödev ve görevlerindedir. Bunları sağlamak için vali gereken karar ve tedbirleri alır.

Vali, kamu düzeni veya güvenliğinin olağan hayatı durduracak veya kesintiye uğratacak şekilde bozulduğu ya da bozulacağına ilişkin ciddi belirtilerin bulunduğu hâllerde on beş gün geçmemek üzere ildeki belirli yerlere girişi ve çıkışı kamu düzeni ya da kamu güvenliğini bozabileceği şüphesi bulunan kişiler için sınırlayabilir; belli yerlerde veya saatlerde kişilerin dolaşmalarını, toplanmalarını, araçların seyirlerini düzenleyebilir veya kısıtlayabilir ve ruhsatlı da olsa her çeşit silah ve merminin taşınması ve naklini yasaklayabilir.

Bu fıkra kapsamında *alınan ve ilan olunan karar ve tedbirlere* uymayanlar hakkında 66 ncı madde hükmü uygulanır.”*

Görüldüğü üzere maddede, valilerin kamu düzeninin gerektirmesi halinde belli yerlere giriş ve çıkışı belirli kişiler bakımından kısıtlayabileceği düzenlenmekte, belirli yerlerde ve saatlerde kişilerin dolaşmalarının ve toplanmalarının sınırlandırılabilirliği ifade edilmektedir. Maddede belirli yaş grupları veya şehrin tüm sakinleri için uygulanabilecek bir sokağa çıkma kısıtlamasından bahsedilmemektedir.**

* İl İdaresi Kanunu'nun 66. maddesi uyarınca, “İl genel kurulu veya idare kurulları yahut en büyük mülkiye amirleri tarafından kanunların verdiği yetkiye istinaden ittihaz ve usulen tebliğ veya ilan olunan karar ve tedbirlerin tatbik ve icrasına muhalefet eden veya müşkülât gösterenler veya riayet etmeyenler, mahallî mülkî amir tarafından Kabahatler Kanununun 32 nci maddesi hükmü uyarınca cezalandırılır. Ancak, kamu düzenini ve güvenliğini veya kişilerin can ve mal emniyetini tehlikeye düşürecek toplumsal olayların baş göstermesi hâlinde vali tarafından kamu düzenini sağlamak amacıyla alınan ve usulüne göre ilan olunan karar ve tedbirlere aykırı davranışlar, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.” Kabahatler Kanunu'nun “Emre aykırı davranış” başlıklı 32. maddesi ise yetkili makamlar tarafından adli işlemler nedeniyle ya da kamu güvenliği, kamu düzeni veya genel sağlığın korunması amacıyla, hukuka uygun olarak verilen emre aykırı hareket eden kişinin para cezası ile cezalandırılacağını öngörmektedir.

** Belirtmek gerekir ki söz konusu maddeye dayanılarak sokağa çıkma kısıtlamaları ilanı, özellikle 2015 yılının Eylül-Aralık ayları arasında Güneydoğu'da da söz konusu olmuştur. Üstelik söz konusu tarihlere İl İdaresi Kanunu'nun 11. maddesinin C fıkrasının çok daha kısa ve genel bir düzenleme içerdiği görülmektedir. Öğreti ve uluslararası kurumların eleştirilerinin ardından kanun koyucu değişiklikler yaparak söz konusu maddeyi daha ayrıntılı hale getirmiştir. Bu konuda bkz.: Ece Göztepe, “Ein Paradigmenwechsel für den Sicherheitsstaat: Die Praxis des Ausnahmezustandes im Südosten der Türkei”, Matthias Lemke (ed), *Ausnahmezustand: Theoriegeschichte – Anwendungen – Perspektiven*, Wies-

COVID-19 sebebiyle ilan edilen sokağa çıkma kısıtlamalarında dayanak gösterilen diğer düzenlemeler Umumi Hıfzısıhha Kanunu'nun 27. ve 72. maddelerinde bulunmaktadır. Söz konusu Kanun'un 27. maddesi uyarınca,

“Umumi hıfzısıhha meclisleri mahallin sıhhi ahvalini daima nazarı dikkat önünde bulundurarak şehir ve kasaba ve köyler sıhhi vaziyetinin ıslahına ve mevcut mahzurların izalesine yarayan tedbirleri alırlar. Sari ve salgın hastalıklar hakkında istihbaratı tanzim, sari ve içtimai hastalıklardan korunmak çareleri ve sıhhi hayatın faideleri hakkında halkı tenvir ve bir sari hastalık zuhurunda hastalığın izalesi için alınan tedbirlerin ifasına muavenet eylerler.”

Umumi Hıfzısıhha Kanunu'nun 72. maddesi uyarınca,

“57 nci maddede zikredilen hastalıklardan biri zuhur ettiği veya zuhurundan şüphelenildiği takdirde aşağıda gösterilen tedbirler tatbik olunur:

1. Hasta olanların veya hasta olduğundan şüphe edilenlerin ve hastalığı neşrü tamim eylediği tetkikatı fenniye ile tebeyyün edenlerin fennen icap eden müddet zarfında ve sıhhat memurlarınca hanelerinde veya sıhhi ve fenni şartları haiz mahallerde tecrit ve müşahede altına vaz'ı.
2. Hastalara veya hastalığa maruz bulunanlara serum veya aşı tatbiki.
3. *Eşhas, eşya, elbise, çamaşır ve binaların* ve fennen intana maruz olduğu tebeyyün eden sair bilcümle mevaddın fenni tathiri.
4. Hastalık neşreden haşarat ve hayvanatın itlafi.
5. Memleket dahilinde seyahat eden eşhasın icap eden mahallerde muayenesi ve eşyalarının tathiri.
6. Hastalığın sirayet ve intişarına sebebiyet veren gıda maddelerinin sarf ve istihlakinin men'i.
7. Dahilinde sari ve salgın hastalıklardan biri zuhur eden umumi mahallerin tehlike zail oluncaya kadar set ve tahliyesi.”

baden, Springer, 2017, 105-127, s. 119; European Commission For Democracy Through Law (Venice Commission), “Turkey Opinion On The Legal Framework Governing Curfews”, Adopted by the Venice Commission at its 107th Plenary Session (Venice, 10-11 June 2016) § 84, < [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2016\)010-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)010-e) > Erişim Tarihi 20 Mayıs 2020; Kemal Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, 3. bası, Bursa, Ekin, 2019, s. 1004; Tolga Şirin, “Eine Ausgangssperre Ohne Ausnahmestand?”, *Anayasa Hukuku Dergisi*, C. IV, S. 7, 2015, 275-288, s. 275.

Tüm bu veriler ışığında, sokağa çıkma kısıtlamalarına dayanak olarak gösterilen kanunların sokağa çıkma kısıtlaması uygulama yetkisini İçişleri Bakanlığı ile valiliklere vermediği ve COVID-19 sebebiyle Türkiye’de uygulanan sokağa çıkma kısıtlamalarının hukuka aykırı olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Kanun’un atıf yapılan 57. maddesinde ise kolera, veba, çiçek, difteri, şarbon, kızamık ve kuduz gibi bulaşıcı hastalıklar sayılmaktadır. Görüldüğü üzere, söz konusu düzenlemelerde Umumi Hıfzısıhha Meclislerinin genel görevleri, hastalar ve hasta olduğundan şüphe edilenlerin tecrit edilmesi, bunların tedavisi, hastalık sebebiyle belirli yerlerin boşaltılması gibi hususlar ele alınmaktadır. Maddelerde COVID-19 düzenlenmediği gibi belirli yaş grupları veya şehrin tüm sakinleri için uygulanabilecek bir sokağa çıkma kısıtlamasından da bahsedilmemektedir.

Umumi Hıfzısıhha Meclislerinin görevlerine ve salgın hastalıklara ilişkin genel nitelikteki düzenlemelerin sokağa çıkma kısıtlamalarına dayanak olabileceği itirazı ileri sürülebilir. Ancak yukarıda belirtildiği üzere, temel hak ve özgürlükler sınırlanacaksa hem 1982 Anayasası hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi bakımından sınırlamayı öngören kanunun ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir olması gerekir. Bu gereklilik uygulanacak sınırlama yönteminin kanunda açıkça düzenlenmesini de zorunlu kılar. Üstelik kanunilik ilkesi gereğince sınırlamaların kanunlarda açıkça düzenlenmesi zorunluluğu, diğer bir sonucu beraberinde getirmektedir: Kanunda tanınan yetkinin belli bir şeyi yapabilmeyi içerip içermediği hususunda tereddüt doğması halinde, *potestas stricte interpretatur* ilkesi gereğince yetkinin söz konusu şeyi yapabilmeyi içermediği kabul edilmektedir.* Tüm bu veriler ışığında, sokağa çıkma kısıtlamalarına dayanak olarak gösterilen kanunların sokağa çıkma kısıtlaması uygulama yetkisini İçişleri Bakanlığı ile valiliklere vermediği ve COVID-19 sebebiyle Türkiye’de uygulanan sokağa çıkma kısıtlamalarının hukuka aykırı olduğu sonucuna ulaşılabilir.**

Sokağa çıkma kısıtlamaları sebebiyle kişilerin temel hak ve hürriyetleri Mart ayından bu yana kanuni olmayan müdahalelerle sınırlandırılmış, sınırlamaları ihlal ettikleri gerekçesiyle birçok kişiye idari para cezası verilmiştir. Kolluk kuvvetlerinin hangi durumda İl İdaresi Kanunu ve Kabahatler

* Kemal Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Teorisi - Cilt I*, Bursa, Ekin, 2011, s. 300-301.

** Ayrıca bkz. Kemal Gözler, “Korona Virüs Salgınıyla Mücadele İçin Alınan Tedbirler Hukuka Uygun mu? (2)” < www.anayasa.gen.tr/korona-2.htm > Yayın Tarihi: 6 Temmuz 2020; Serdar Ünver, “Fighting COVID-19 – Legal Powers, Risks and the Rule of Law: Turkey”, *Verfassungsblog*, (2020/4/15), < <https://verfassungsblog.de/fighting-covid-19-legal-powers-risks-and-the-rule-of-law-turkey/> >; Volkan Aslan, “Turkey’s Struggle Against COVID-19 and the New Reign-by-Administrative-Act” *IACL-IADC Blog* (16 July 2020) < <https://blog-iacl-aidc.org/2020-posts/2020/7/16/turkeys-struggle-against-covid-19-and-the-new-reign-by-administrative-act> >.

Kanunu uyarınca ceza kestikleri, hangi durumda Umumi Hıfzısıhha Kanunu'na göre işlem yaptıkları anlaşılammaktadır. İkinci durumda kesilen cezanın ilkinde kesilen cezayı kat kat aşması, bu belirsizliğin tehlikesini göstermektedir. Zira bir hukuk devletinde, kişilerin kuralları ihlal etmesi halinde maruz kalacakları yaptırımı önceden öngörmeleri gerekmektedir. Üstelik söz konusu belirsizlik, uygulanacak cezanın belirlenmesinde kolluk kuvvetlerine oldukça geniş bir takdir yetkisi bırakmakta, kolluğun yargı yetkisine benzer bir yetki kullanması sonucunu doğurmaktadır. Söz konusu idari para cezaları ile diğer işlemler yargı önüne getirildiğinde bu işlemlerin büyük ihtimalle iptal edilmesi gündeme gelecektir.* Önüne gelmesi halinde Anayasa Mahkemesi de muhtemelen kanunilik ilkesine aykırılık sebebiyle ihlal kararları verecektir.

Kolluk kuvvetlerinin hangi durumda İl İdaresi Kanunu ve Kabahatler Kanunu uyarınca ceza kestikleri, hangi durumda Umumi Hıfzısıhha Kanunu'na göre işlem yaptıkları anlaşılammaktadır.

ÇÖZÜM NE OLABİLİR?

Hukumumuzda sokağa çıkma kısıtlamalarının açıkça düzenlendiği kanun 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'dur. Bu durumda mevcut mevzuat uyarınca genel sokağa çıkma kısıtlamalarının uygulanabilmesi için olağanüstü hâl ilanının zorunlu olduğu sonucuna ulaşılabilir. Ancak bu Kanun'da dahi sokağa çıkma kısıtlamaları, tabii afet ve tehlikeli salgın hastalıklar sebebiyle olağanüstü hâl ilan edilmesi halinde uygulanacak bir tedbir olarak sayılmamış, şiddet hareketleri sebebiyle alınacak tedbirler arasında sayılmıştır. Haliyle salgın hastalık sebebiyle olağanüstü hâl ilan edilse dahi sokağa çıkma kısıtlamalarının ayrıca kanunla veya olağanüstü hâl Cumhurbaşkanlığı kararnameleri** ile düzenlenmesi gerekmektedir.

Olağanüstü hâl ilanına göre daha tercih edilebilir olan ise salgın hastalıklar sebebiyle alınacak tedbirlerle ilgili ayrıntılı kanunların Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından kabulüdür. 1930 yılında kabul edilen Umumi Hıfzısıhha Kanunu, değişikliklere rağmen günümüzün ihtiyaçlarını karşıla-

* Nitekim basında yer alan haberlere göre, çeşitli illerdeki sulh ceza hakimlikleri sokağa çıkma kısıtlamaları ile diğer tedbirlere aykırı davranışlar sebebiyle kesilen idari para cezalarının iptaline yönelik kararlar vermeye başlamıştır.

** Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasının olağanüstü hâllerde dahi yalnızca kanunla mümkün olduğuna dair bir görüş de bulunmaktadır. Bu görüş uyarınca olağanüstü hâllerde dahi temel hak ve özgürlüklerle ilgili sınırlamalar Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile yapılmamalıdır. Olağanüstü hâl Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz.: Volkan Aslan, *Karşılaştırmalı Anayasa Hukukunda ve Türkiye'de Devlet Başkanının Kararname Yetkisi*, İstanbul, On İki Levha, 2020, s. 309-320.

Özellikle belirli grupların sokağa çıkmasının günlerce yasaklanmasının 1982 Anayasası'nın 13. maddesinde yer alan hakkın özü ve ölçülülük kriterleriyle bağdaşması mümkün gözükmemektedir.

maktan uzaktır. Hatta Kanun'un salt dili sebebiyle anlaşılmaktan uzak olduğunu belirtmek de mümkündür. Benzer sorunların 1949 yılında kabul edilen İl İdaresi Kanunu için de -geçirdiği değişikliklere rağmen- mevcut olduğunu belirtmek gerekmektedir. TBMM'nin Mart ayından bu yana edilen tecrübeler ışığında kabul edeceği ayrıntılı kanunlar, olağan dönem içerisinde yaşanan hukuki sorunları olağanüstü hâl ilan edilmeksizin giderebilir. Ancak kanunilik ilkesinin gereklerinin yerine getirilmesi sokağa çıkma kısıtlamalarının tamamını Anayasa'ya uygun hale getirmeyecektir. Bu çerçevede özellikle belirli grupların sokağa çıkmasının günlerce yasaklanmasının 1982 Anayasası'nın 13. maddesinde yer alan hakkın özü ve ölçülülük kriterleriyle bağdaşması mümkün gözükmemektedir. Görüldüğü üzere TBMM'nin sokağa çıkma kısıtlamaları ile ilgili ayrıntılı kanunlar kabul etmesi, kanunilik sorununu çözüme bakımından önemli bir adım olsa da bu adım tek başına yeterli değildir. Söz konusu kanunlarda düzenlenecek önlemlerin 1982 Anayasası'nın 13. maddesinde yer alan diğer ölçütlere de uygun şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Ancak yukarıda görüldüğü üzere, Mart ayından bu yana uygulanan tedbirler 13. maddenin belki de en basit koşulu olan kanunilik ilkesinin koşullarını dahi sağlamaktan uzaktır.

Virüsle mücadele amacına yönelik tedbirlerin alınması yolundaki toplumsal uzlaşma hukukilikle ilgili kaygıların üzerini örtmemelidir. Unutulmamalıdır ki hukuk devletinden verilen her ödün salgın hastalıklar kadar tehlikeli olabilir.

KAYNAKÇA

Aslan, Volkan: *Karşılaştırmalı Anayasa Hukukunda ve Türkiye'de Devlet Başkanının Kararname Yetkisi*, İstanbul, On İki Levha, 2020.

Aslan, Volkan: "Turkey's Struggle Against COVID-19 and the New Reign-by-Administrative-Act" *IACL-IADC Blog* (16 July 2020) < <https://blog-iacl-aidc.org/2020-posts/2020/7/16/turkeys-struggle-against-covid-19-and-the-new-reign-by-administrative-act> >.

Esen, Selin: *Anayasa Hukuku Açısından Dolaşım Özgürlüğü*, Ankara, Yetkin, 2014.

European Commission For Democracy Through Law (Venice Commission), "Turkey Opinion On The Legal Framework Governing Curfews", Ad-

opted by the Venice Commission at its 107th Plenary Session (Venice, 10-11 June 2016) § 84, < [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2016\)010-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)010-e) > Erişim Tarihi 20 Mayıs 2020.

Gözler, Kemal: *Anayasa Hukukunun Genel Teorisi - Cilt I*, Bursa, Ekin, 2011.

Gözler, Kemal: “Korona Virüs Salgınıyla Mücadele İçin Alınan Tedbirler Hukuka Uygun mu? (2)” < www.anayasa.gen.tr/korona-2.htm > Yayın Tarihi: 6 Temmuz 2020.

Gözler, Kemal: *Türk Anayasa Hukuku*, 3. bası, Bursa, Ekin, 2019.

Göztepe, Ece: “Ein Paradigmenwechsel für den Sicherheitsstaat: Die Praxis des Ausnahmezustandes im Südosten der Türkei”, Matthias Lemke (ed), *Ausnahmezustand: Theoriegeschichte – Anwendungen – Perspektiven*, Wiesbaden, Springer, 2017, 105-127.

Şirin, Tolga: “Eine Ausgangssperre Ohne Ausnahmezustand?”, *Anayasa Hukuku Dergisi*, C. IV, S. 7, 2015, 275-288.

Ünver, Serdar: “Fighting COVID-19 – Legal Powers, Risks and the Rule of Law: Turkey”, *Verfassungsblog*, (2020/4/15), < <https://verfassungsblog.de/fighting-covid-19-legal-powers-risks-and-the-rule-of-law-turkey/> >.

Anayasa Mahkemesi, Bireysel Başvuru, 2017/4483, 13.02.2020.

Anayasa Mahkemesi, Bireysel Başvuru, 2014/256, 25.06.2014, § 91.

The Sunday Times v. The United Kingdom, Application No: 6538/74, 26 April 1979.

LİBERAL PERSPEKTİF YORUM

Sayı: 16, Ağustos 2020

COVID-19 SEBEBİYLE UYGULANAN SOKAĞA ÇIKMA KISITLAMALARI HUKUKA UYGUN MU?

Volkan Aslan

Çankaya Mahallesi, Atatürk Bulvarı, No: 160 D: 10 Çankaya, Ankara

(312) 213 24 00 www.oad.org.tr info@oad.org.tr

[ozgurlukarastirmalari](#) [ozgurlukar](#)